

Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου-διδακτικό παράδειγμα (περίληψη της εισήγησης)

Είναι γεγονός πως όσοι διδάσκουμε Νεοελληνική Γλώσσα στο Γυμνάσιο, ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια ιδιότυπη αντίφαση. Ενώ διδάσκουμε κάτι το οποίο οι μαθητές γνωρίζουν πριν έρθουν στο σχολείο, εντούτοις συχνά διαπιστώνουμε ότι έχουν περιορισμένο λεξιλόγιο (λεξιπενία), κάνουν λάθη στη σύνταξη και έχουν δυσκολίες στη διατύπωση ολοκληρωμένων προτάσεων και νοημάτων. Μοιάζουν σαν να μη μπορούν να χειριστούν πλέον ένα εργαλείο που εξυπηρετούσε αποτελεσματικά μέχρι τώρα εκτός σχολείου τις καθημερινές τους ανάγκες επικοινωνίας. Οπωσδήποτε το σχολείο φροντίζει να τους προετοιμάσει για ένα μέλλον με πολλαπλάσιες απαιτήσεις γλωσσικών δραστηριοτήτων από αυτές που αντιμετώπιζαν στο πλαίσιο της οικογένειας. Να διευρύνει τους γλωσσικούς ορίζοντές τους, για να αναπτυχθεί αντίστοιχα και ο πνευματικός τους ορίζοντας, αφού είναι γνωστό ότι η περιορισμένη ανάπτυξη γλώσσας και λόγου περιορίζει και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της σκέψης. Ωστόσο, συχνά τα αποτελέσματα της προσπάθειάς μας μοιάζουν αποκαρδιωτικά. Τι φταίει, λοιπόν; Η θεωρία και πράξη της Διδακτικής έχει αποδείξει ότι, για να υπάρχει επιτυχές αποτέλεσμα, απαιτείται ένας γόνιμος συνδυασμός του «τι» και του «πώς» διδάσκουμε.

I. «Τι» διδάσκουμε;

Τα νέα, σχετικά, βιβλία της Γλώσσας, μας δίνουν τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε μια μεγάλη ποικιλία κειμένων, ασκήσεων και δραστηριοτήτων, ώστε να προσαρμόσουμε το διδακτικό υλικό στους συγκεκριμένους μαθητές μας, των οποίων τις μαθησιακές ανάγκες γνωρίζουμε εμείς καλύτερα από τον καθένα. Μπορούμε, επίσης, να κάνουμε κάποιες τροποποιήσεις στο πλαίσιο, βεβαίως, των στόχων του Προγράμματος Σπουδών, να επινοήσουμε μια άσκηση, να αξιοποιήσουμε ένα κείμενο από άλλη πηγή, αν κρίνουμε ότι η τάξη μας θα ανταποκριθεί καλύτερα. Επομένως με ένα διδακτικό υλικό κατανοητό και ελκυστικό για τα παιδιά, με ασκήσεις και εργασίες που άπτονται των ενδιαφερόντων τους, συνδέονται με τα βιώματά τους και στοχεύουν στην άρση συγκεκριμένων αδυναμιών, εξασφαλίζουμε την πρώτη ύλη της διδασκαλίας μας, ελέγχουμε το «τι».

II. «Πώς» διδάσκουμε;

Οι βασικές θεωρητικές αρχές για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι η επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας, η κειμενοκεντρική προσέγγιση και η παιδαγωγική των γραμματισμών, οι οποίες, βέβαια, υπαγορεύουν και διαφορετικές διδακτικές πρακτικές. Οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν τη γλώσσα με συγκεκριμένο στόχο και αποδέκτη αναπτύσσοντας επικοινωνιακές δεξιότητες σε ένα φυσικό πλαίσιο μάθησης. Για τις ανάγκες της επικοινωνίας η γλώσσα μετεξελισσεται από ένα σύστημα κανόνων και γραμματικοσυντακτικών δομών ξεκομμένων από κάθε γλωσσική αλληλεπίδραση, σε λόγο αυθεντικό, προσωπικό, λειτουργικό μέσα στο κατάλληλο για την περίπτωση κειμενικό πλαίσιο (Συστημική Λειτουργική Γραμματική)¹. Με την παιδαγωγική των γραμματισμών υιοθετείται στο σχολείο μια κριτική προσέγγιση στη μελέτη της γλώσσας. Οι μαθητές ασκούνται να παράγουν και να ερμηνεύουν ποικίλα κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου (δοκίμια, άρθρα, επιστολές, συνεντεύξεις, ομιλίες, καταλόγους, υπομνήματα, αναφορές), καθώς επίσης μη γλωσσικά κείμενα, όπως λ.χ. οι εικόνες, τα σκίτσα (οπτικός γραμματισμός), για να οξύνουν την ικανότητά τους να σκέφτονται, να δημιουργούν και να αμφισβητούν, ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη σχολική και κοινωνική ζωή ως ενεργοί πολίτες (κριτικός γραμματισμός).

Ας μετατρέψουμε την τάξη σε ένα εργαστήριο του λόγου, για να επιστρέψουμε στις καταγωγικές αρχές πρόσκτησης των γλωσσικών δομών μέσα από τη χρήση της γλώσσας για συγκεκριμένες ανάγκες επικοινωνίας σε ένα πλαίσιο ενθάρρυνσης και κινήτρων για αυτοβελτίωση. Να δώσουμε την ευκαιρία στο μαθητή να συνεχίσει να μιλά και να γράφει παρά τα εμπόδια που αντιμετωπίζει λόγω ελλειπών γνώσης της γλώσσας ή αδυναμίας κατανόησης κάποιων λέξεων ή φράσεων. Να αξιοποιήσουμε τη δυνατότητα να μαθαίνει από το λάθος, γιατί είναι ο πιο ασφαλής δρόμος να φτάσουμε στο σωστό. Η γλώσσα είναι ένας κώδικας επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τους άλλους ανθρώπους αλλά και ένα πνευματικό αγώνισμα διάρκειας.

¹ HALLIDAY, M.A.K. 1994[2η έκδ.].An introduction to functional grammar. Λονδίνο, Μελβούρνη, Auckland: Edward Arnold, βλ. και. *Ανοιχτή επιστολή: «Η γραμματική στη σχολική εκπαίδευση»* στο περιοδικό Γλωσσικός Υπολογιστής, τ. 2, τχ. 1,σ. 47-55, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. Γεωργακοπούλου, Α.- Γούτσος, Δ. *Κείμενο και Επικοινωνία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
2. **Ματσαγγούρας Ηλ.** *Κειμενοκεντρική Προσέγγιση του Γραπτού Λόγου, ή αφού Σκέφτονται γιατί δεν Γράφουν;* εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2004.
3. **Μήτσης, Ν.**, *Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος. Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1999.
4. **Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων**, *Αφιέρωμα στη Γλώσσα*, περ. Φιλολογική, τχ. 79. Απρίλιος, Μάιος, Ιούνιος 2002, έκδ. Μεταίχμιο.
5. **Πολίτης, Π.**, *Γένη και είδη του λόγου*, 2001, στο Α.-Φ. Χριστίδης(επιμ.), *Λόγος και κείμενο*, www.komvos.edu.gr
6. **Τσολάκης Χρ.** (επιμ.) *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στην Αθμια και Δθμια Εκπαίδευση*, Α Πανελλήνιο Συνέδριο, Θεσσαλονίκη, 1996
7. **Τσολάκης Χρ.**, *Από τα γράμματα στο λόγο. Πορεία προς τον επικοινωνιακό λόγο*, εκδ. ΒΑΝΙΑΣ. Θεσσαλονίκη, 1995
8. **Φωτίου Π.**, *Εναλλακτικές μορφές διόρθωσης και βελτίωσης της παραγωγής γραπτού λόγου των μαθητών*, περ. Φιλολογική, τχ.116, σσ 68-75, Αθήνα 2011.
9. **Χαραλαμπάκης Χ.**, *Γλωσσική διδασκαλία και κριτική σκέψη*, περ. Παιδαγωγικός Λόγος, τχ. 3. σ. 47-61, 2000.
10. **Χαραλαμπόπουλος Α.**, *Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, περ. Γλωσσικός Υπολογιστής, τχ. 1-2, σσ 223-235, 1999.
11. **Χατζησαββίδης Σ.**, *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών*, περ. Φιλολόγος, τχ.113, σσ 405-414, 2003.
12. **Halliday M.A.K.**, *Η γλώσσα και η αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας*. περ. Γλωσσικός Υπολογιστής τχ.1 (1), σσ19-32, 1999.

Διδακτικό παράδειγμα

Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου, Ενότητα 3^η, Ταξίδι στον κόσμο της φύσης, σελ. 40-58

Για το διδακτικό παράδειγμα χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες πηγές

1. **Δαβανέλος Ν.Ταξ.**, *Λαμία, το χρονικό μιας πόλης*, Αθήνα 1994
2. **Δαβανέλος Ν.Τ.- Σταυρόπουλος Γ.Π.**, *Λαμία, με τη γραφίδα των περιηγητών (1159-1940)*, εκδ. Οιωτός, Λαμία 2005
3. **Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ)**, **Παράρτημα Θράκης:**
<http://www.xanthi.ilsp.gr/schools/data/text/P52-69.htm>
4. **LamiaReport** : ρεπορτάζ της Τετάρτης, 28 Νοεμβρίου 2012, 08:55, <http://tinyurl.com/bu5b3lc>
5. **Εταιρία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας**
<http://www.mom.gr/displayITM1.asp?ITMID=40>

Αναφορά παρατήρησης και διάσωσης <http://www.mom.gr/ObservationForm.asp?ITMID=162>

6. «Πράσινο»λεωφορείο: 1^ο Φεστιβάλ Καινοτομίας-Θεσσαλονίκη, μια πόλη του μέλλοντος, 10-16 Μαΐου 2010
<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=11907036>

Προβολή σχετικών βίντεο και ντοκιμαντέρ:

1. <http://www.thalassa-project.gr/displayITM1.asp?ITMID=53&LANG=GR>
2. <http://www.youtube.com/watch?v=N7NdM-IUxA>
3. <http://www.thalassapedia.gr/mas-aresoynta-ntokimanter>
4. <http://www.youtube.com/watch?v=DtqSIplGXOA&feature=relmfu>

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. www.komvos.edu.gr Ηλεκτρονικός κόμβος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας με υποστηρικτικό υλικό, όπου αναρτάται και το ετήσιο ηλεκτρονικό περιοδικό *Γλωσσικός Υπολογιστής* με χρήσιμη αρθρογραφία:
<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>
2. <http://digitalschool.minedu.gov.gr/> Ψηφιακή έκδοση σχολικών εγχειριδίων, ηλεκτρονικά λεξικά νεοελληνικής γλώσσας και χρήσιμοι σύνδεσμοι
3. www.kleidiakaiantikleidia.net Ψηφιακά βιβλία με χρήσιμο υλικό
4. <http://www.ilsp.gr> Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, βιβλία «Νέα Λογομάθεια» (θεωρία και ασκήσεις)
5. <http://www.greek-language.gr> Εκπαιδευτική Πύλη για την ελληνική γλώσσα
6. <http://ins.web.auth.gr> Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανώλης Τριανταφυλλίδης

Σκούρα Ειρήνη
Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02 Φθιώτιδας